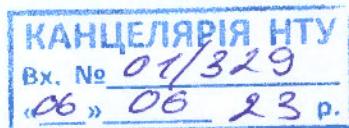

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу Кіс Ірини Романівни
на тему «Управління екологічними ризиками в проектах
функціонування підприємств транспортної галузі»
на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами.

XXI сторіччя характеризується збільшенням інтенсивності співпраці України та Європейського Союзу, з огляду на європейський вибір країни. В межах цієї співпраці здійснюються різноманітні заходи щодо дотримання європейських стандартів ведення господарської діяльності, удосконалення та розвитку вітчизняної практики управління підприємствами в різних галузях. В контексті зазначеного значна увага приділена підприємствам транспортної галузі України, належне функціонування яких є критичним для економіки держави. Робота транспортних підприємств супроводжується трансформаціями системи менеджменту, що передбачає використання методології управління проектами, необхідність врахування цілей Стального Розвитку, подальшу екологізацію діяльності тощо. Представлення європейською спільнотою екологічних та соціальних факторів пріоритетними в діяльності підприємств транспортної галузі, реалізація ними проектів, передбачає посилення уваги до проблематики ризик-менеджменту, який покликаний управляти тими факторами, що можуть негативно впливати на ефективність функціонування суб'єктів господарювання. Визначення екологічного ризику, розуміння тенденції його розвитку, змін з часом, розробка та підготовка заходів щодо реагування на нього є частиною ефективної системи ризик-менеджменту підприємства. Однак і на сьогодні невирішеними є питання системності та комплексності ризик-менеджменту екологічних ризиків проектів функціонування підприємств транспортної

галузі. Ефективний ризик-менеджмент потребує вдосконалення методичних положень, методів і моделей, що передбачає розробку інструментарію, який дозволить управляти ризиками з врахуванням ситуаційних факторів, які приналежні діяльності транспортного підприємства. Тому, проведене в роботі дослідження є актуальною науково-прикладною задачею. Дисертаційне дослідження виконано в рамках тематичних планів науково-дослідних робіт Національного транспортного університету. Робота виконана відповідно до тематики держбюджетної теми «Експлуатаційно-екологічні аспекти управління міським пасажирським транспортом» (2022 р., № ДР 0122U001179), де автор був виконавцем окремих розділів.

Особистий внесок здобувача та отримані наукові результати.

Основні наукові та практичні результати полягають у наступному:

1. Визначено сутнісну характеристику категорій «ризик» та «екологічний ризик». Систематизовано та виділено основні підходи щодо розуміння терміну «ризик». На основі проведеного аналізу запропоновано власне визначення поняття «ризик», що в першу чергу ідентифікується в якості наукової категорії.
2. Досліджено класифікації екологічних ризиків, розглянуто їхні особливості, наведено ознаки, критерії та чинники, які виступають основою для систематизації.
3. Розглянуто методичний інструментарій ризик-менеджменту екологічних ризиків, зокрема підходи до їх моніторингу та методи оцінки. У процесі дослідження з'ясовано вимоги до методик аналізу ризиків, що мають враховувати необхідність проведення швидкої діагностики, оцінку як малої так і великої кількості екологічних ризиків за потреби, спостереження за динамікою та змінами рівня екологічного ризику, застосування експрес-методики первинної оцінки рівня ризику та спрощеної шкали для отримання оцінки.

4. Проаналізовано господарську діяльність підприємств транспортної галузі України. Під час проведення аналізу охарактеризовано стан галузі,

динаміку зміни кількості підприємств галузі, тощо. Досліджено фінансово-економічні показники транспортних підприємств, такі як чистий прибуток (збиток), рентабельність операційної діяльності. Також наведено загальносвітові тенденції в змінах рівня ризиків, що передбачають зростання частки екологічних в сукупності основних їх видів.

5. Досліджено сучасні стандарти та практики ризик-менеджменту. Проаналізовано відмінності підходів та моделей з виокремленням тих, що стосуються ризик-менеджменту.

6. Розроблено концептуальну модель зеленого управління екологічними ризиками, що враховує важливий для функціонування підприємств транспортної галузі напрям, який передбачає фокусування на сталому розвитку. Модель передбачає як врахування традиційних вимог методології управління проектами, тобто, мінімізацію бюджету проекту, часу на виконання, максимізацію якості, так і максимізацію позитивного впливу соціального, економічного та екологічного факторів.

7. Удосконалено стратегічний foresight-підхід до управління екологічними ризиками проектів функціонування підприємств транспортної галузі шляхом внесення змін до проведення прогнозування та використання трьох показників рівнів ризику, які визначаються на оперативному, тактичному та стратегічному горизонтах. З метою покращення оперативності надходження необхідної для ризик-менеджменту інформації та її використання для визначення рівнів ризику пропонується застосування математичної моделі системи PERT (Program Evaluation and Research Task).

8. Формалізовано ситуаційне управління екологічними ризиками проектів функціонування підприємств транспортної галузі шляхом формування структуриої моделі з переліком відповідних операцій. Ситуаційне управління в такому вигляді забезпечує реалізацію практики проактивного ризик-менеджменту екологічних ризиків проектів функціонування підприємств транспортної галузі.

9. Сформовано механізм системи ризик-менеджменту екологічних

ризиків проектів функціонування підприємств транспортної галузі, який містить видозмінені в процесі проведеного дослідження складові. В якості основних принципів механізму ризик-менеджменту екологічних ризиків проектів функціонування підприємств транспортної галузі запропоновано використовувати принципи переходу до циркулярної економіки. Інструменти управління ризиками доповнено ситуаційним методом, в межах якого пропонується прогнозування ризику на оперативному, тактичному та стратегічному горизонтах.

10. Проведено ідентифікацію та оцінку факторів екологічного ризику проектів функціонування транспортного підприємства КП «Київпастранс». Ідентифікація ризиків проведена за декількома групами, а саме ризиків безпеки, організаційно-управлінських, кадрових та техніко-технологічних ризиків. Оцінка ризиків здійснена на оперативному рівні, що визначає необхідність термінового запровадження заходів для боротьби з ними у випадку перевищення прийнятного рівня та за наявності можливостей у підприємства. Надалі проведена оцінка ризиків на тактичному та стратегічному рівнях, що показала тенденцію до їхнього зростання. Запропонований підхід до визначення ризиків на трьох горизонтах відповідає сучасним вимогам проактивного та превентивного ризик-менеджменту та дозволяє завчасно адаптувати систему та запровадити заходи щодо управління ризиками, рівень яких є неприйнятним для підприємства.

Повнота опублікування основних положень дисертації.

За результатами дисертаційної роботи опубліковано 20 наукових праць, з яких, наукових статей у фахових виданнях України – 4 (4 з яких проіндексовано в міжнародних наукометричних базах), у зарубіжних виданнях – 2 (1 з яких включене до міжнародних наукометричних баз), та 12 публікацій у збірниках тез та матеріалів наукових конференцій, а наукові праці, що додатково відображають наукові результати дисертації – 2 (1 з яких опублікована у виданні, що включене до міжнародних наукометричних баз та

один навчальний посібник з екологічного менеджменту). Загальний обсяг публікацій 4,67 др. арк., з яких особисто автору належать 4,12 др. арк.

Висновки по роботі є повними, а рекомендації щодо використання результатів дисертаційної роботи в повній мірі висвітлюють теоретичний та прикладний характер роботи.

Науковий та методичний рівні оформлення і рубрикація дисертації повністю відповідають сучасним вимогам ВАК України.

Назва дисертації відображає її зміст і повністю відповідає паспорту спеціальності 073 «Менеджмент»

Наукове та практичне значення отриманих результатів і рекомендації щодо їх використання.

Науково-практичні інструменти, розроблені та удосконалені в роботі, дають змогу підвищити ефективність управління екологічними ризиками в проектах функціонування підприємств транспортної галузі.

Практичне значення результатів проведеного дослідження підтверджено їхнім впровадженням в діяльність підприємств транспортної галузі, а саме Комунального підприємства «Київпастранс» м. Київ (акт впровадження від 15.12.2022), АТ "Київська виробнича компанія "РАПІД", (акт впровадження від 16.01.23) та в навчальний процес Національного транспортного університету.

Ступінь новизни результатів дисертаційного дослідження.

вперше:

- розроблено концептуальну модель управління екологічними ризиками в проектах функціонування підприємств транспортної галузі, яка базується на синтезі традиційних вимог управління проектами, а саме мінімізації витрат, часу та максимізації якості проекту та вимог практики зеленого управління виражених у концепті «3Р», що передбачає забезпечення соціального, економічного та екологічного факторів;

удосконалено:

- метод ситуаційного управління екологічними ризиками проектів функціонування підприємств транспортної галузі, який на відміну від існуючих, враховує доцільність визначення ризику на оперативному, тактичному та стратегічному горизонтах із застосуванням foresight-методики, отримуючи інформацію щодо тренду його розвитку, забезпечуючи таким чином можливості щодо проактивного управління ризиками та адаптації системи ризик-менеджменту до реакції на їхні впливи;
- стратегічний форсайт-підхід до визначення рівня екологічного ризику проектів функціонування підприємств транспортної галузі, який на відміну від існуючих, використовує модель системи PERT (Program Evaluation and Research Task) для оцінки ймовірності настання та вагомості впливу ризиків, що забезпечує оперативність та доступність інформації під час аналізу трендів їх змін в різний період часу;

дістав подальшого розвитку:

- структурна модель ситуаційного підходу до управління екологічними ризиками проектів функціонування підприємств транспортної галузі, яка на відміну від існуючих, враховує варіації послідовності дій ризик-менеджменту на оперативному рівні, а також тактичному та стратегічному рівнях, забезпечуючи формалізацію процесу та раціональність витрачених ресурсів;
- механізм системи ризик-менеджменту екологічних ризиків проектів функціонування підприємств транспортної галузі, в якому на відміну від існуючих, враховано принципи переходу до циркулярної економіки та інструментарій ризик-менеджменту, що доповнено ситуаційним методом управління, який передбачає визначення рівня ризику на трьох горизонтах, забезпечивши реалізацію превентивних заходів ризик-менеджменту та убезпечивши суб'єкт господарювання від неочікуваних втрат в подальшому;
- термінологічний базис ризик-менеджменту у частині визначення категорії «ризик», що передбачає врахування негативного аспекту в контексті недоотримання прибутків чи виникнення збитків, що матиме місце через вплив невизначеності.

Основні зауваження по роботі.

1. Не достатньо повно описано, як проводилася оцінка результатів експертного оцінювання екологічних ризиків в розділі 4.
2. Не достатньо обґрунтовано застосування форсайт-підходу в методі ситуаційного управління екологічними ризиками проектів функціонування підприємств транспортної галузі.

ВИСНОВКИ

1. Незважаючи на зауваження дисертаційна робота Кіс Ірини Романівни на тему «Управління екологічними ризиками в проектах функціонування підприємств транспортної галузі» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент», є закінченою кваліфікаційною науково-дослідною роботою, що відповідає паспорту спеціальності 073 «Менеджмент».

2. Обсяг наукових досліджень, що виконано здобувачем має наукову та практичну цінність. Отримані результати дисертаційного дослідження мають перспективу подальшого використання для підвищення ефективності роботи підприємства шляхом застосування методу ситуаційного управління екологічними ризиками проектів функціонування підприємств транспортної галузі та стратегічного форсайт-підходу для визначення рівня екологічного ризику. Впровадження зазначених результатів дозволяє системно та комплексно оцінити ризик-фактори та рівні втрат ризиків на оперативному, тактичному та стратегічному рівнях та застосувати ситуаційне управління екологічними ризиками підприємства транспортної галузі.

3. Представлені здобувачем публікації відповідають вимогам ВАК України.

4. Дисертаційна робота відповідає вимогам щодо оформлення згідно Наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017.

Дисертаційна робота задовольняє вимоги п. 9-12 Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. №167 «Про проведення

експерименту з присудження ступеня доктора філософії», а тому робота може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Загалом робота є завершеною науковою працею, теоретичні та експериментальні дослідження проведенні на належному науковому рівні. Вважаю, що Кіс Ірина Романівна заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент». (галузь знань 07 «Управління та адміністрування.»)

Рецензент,
професор кафедри
“Транспортне право та логістика”
Національного транспортного університету
канд. техн. наук, доцент

Віталій ХАРУТА

